

DE LA REFLEXIÓ ARTÍSTICA AL POEMA SUSANNA RAFART

La crítica d'art feta des de la poesia ha estat sovint una constant de les nostres lletres al llarg del segle XX. Els models són variats i magnífics: Blai Bonet, Josep Palau i Fabre, Jordi Ibáñez, Pepe Corredor Matheos i dels poetes que ens acompanyen a la taula i a la conferència. Alguns des d'un vessant més professionalitzat, com Joan Perucho, que va reunir els seus textos a *Història d'un retrat* per parlar de Tàpies o de Cuixart. D'altres, des de l'assaig més lliure, hi ha vist una manera de trobar el transvasament d'uns estats en una època determinada: pensem en la malenconia proposada per Dürer o la malenconia desertitzada i que no ens contempla dels quadres de Hopper i la seva projecció en poesia. Hi ha un cercle tancat en la recerca de la nostra passió per la vida a través de l'art. Abans he mencionat Joan Perucho, qui, en un article dedicat a Salvador Aulèstia, fa un llistat de les seves escultures predilectes. Perucho comença per l'Auriga de Delfos i acaba amb la Nausica d'Enric Casanovas. ¿Podríem pensar, doncs, que contemplar i teoritzar sobre una altra disciplina artística, projecta, en el fons un arc que fa més habitable la nostra pròpia recerca?

Els escriptors i escriptores han seguit aquests camins d'estudi. Però també ens trobem el diàleg contrari: una conversa de fèrtil voltatge entre Tàpies i Valente, un Picasso poeta. Per no parlar dels poetes que hi han dedicat pàgines teòriques: Henri Michaux, amb qui podríem estar d'acord o discutir si realment aquests interessos no formen part d'una direcció més obscura –“El desplazamiento de las actividades creadoras es uno de los más extraños viajes al interior de sí que pueda hacerse”-, John Berger, Josep Palau i Fabre, o teòrics de l'art com Rafael Argullol en el present, i, de fet, tots els poetes que avui assisteixen al cicle, pel vessant més pedagògic o pel vessant més filosòfic, si és que ho podem separar, s'hi han dedicat.

Però en la crítica d'art és ineludible la figura de Charles Baudelaire que n'és model màxim. Baudelaire, en un dels seus poemes en prosa titulat “El desig de pintar” diu:

Malaurat potser l'home, però benaurat l'artista
que el desig rosega!

I aleshores passa a fer el retrat d'una dona per la qual frisa. El que ha fet és una transposició i si, com Octavio Paz, accedim a la idea que l'artista “és el traductor universal”, ens haurem de plantejar en aquesta taula què cerquen els poetes en la crítica d'art. Perquè segurament haurem de rubricar la frase del poeta francès segons la qual la imaginació poètica és comuna al pintor i a l'escriptor.

Antoni Marí, un autor molt vinculat a l'estudi de les idees dels segles XVIII i XIX, presenta aquest procés que serà cabdal en la literatura francesa i, de retruc, en l'europea. Poesia i idees fan un recorregut paral·lel en aquesta història, són el centre de les noves propostes estètiques i de la imposició del color com a llenguatge. En el seu darrer llibre, *La vida dels sentits*, Antoni Marí, es permet un títol més vital per explicar allò que ja sabem tots: que la poesia i la reflexió artística en el sentit més ampli van del tot lligades, tal vegada per la consciència de carència que té al capdavant tot creador. De manera que, ja sigui amb extensions a la música o a la pintura com a disciplines fonamentals, tot poeta exerceix aquesta necessària contaminació. Marí ha dedicat pàgines als seus contemporanis: Ràfols Casamada, Antoni Tàpies, Maria Girona, Ramon Gaya, pintor i poeta, i, en conseqüència, s'ha interessat també per poetes en què el referent artístic era molt important: Màrius Torres, per exemple.

Iniciem avui aquest debat amb les paraules del nostre conferenciant, que hauran de tenir el seu contrapès en la veritat del poema com a producte de la vida: “L’art és una proposta vital. És l’oferiment generós d’una percepció de les coses, d’una nova consideració sobre el món i els esdeveniments dels homes. José Corredor Matheos com a crític d’art professional, Pere Gimferrer com a dietarista de la peça d’art concreta, Ricard Creus com a pedagog i divulgador de l’obra de Picasso, Vicente Valero, també com a crític i poeta, i Esther Zarraluki, poeta que s’inspira en el camp de la teoria artística. Tal vegada, com John Berger, hi cerca, entre moltes altres coses, la història possible. Diu aquest poeta: “Soñé que era un extraño marchante: era un marchante de aspectos y apariencias. Los coleccionaba y los distribuía. En el sueño acababa de descubrir un secreto. Lo había descubierto solo, sin ayuda ni consejo de nadie”. El descobriment des de la solitud que dóna la mirada de l’art, de la fotografia de l’amic o de la vida mateixa, tot plegat en la mateixa voràgine.